

МІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА ЯК ОСОБЛИВІСТЬ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

К.В. Коперсак

аспірант, викладач кафедри філософії

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

В статті висвітлюються особливості процесу соціалізації сучасної молоді, роль освіти в цьому процесі, а саме вищої школи. Проаналізовано міграційні настрої студентства як особливість здійснення сучасного процесу соціалізації молоді.

Ключові слова: комунікація, крос-культурна комунікація, комунікативний простір, соціалізація, міграція, молодь.

У вирі сучасних глобалізаційних процесів невід'ємною складовою розвитку крос-культурних комунікацій як детермінанти процесу соціалізації студентства є рух інтелектуальних (культурних) ресурсів – інформації, технологій, спеціалістів. Певні зміни в соціокультурних процесах сучасності відображаються також на студентстві як соціальній групі. Формуються нові цінності та установки, в тому числі і у сфері освіти, запотребовані відмінні від попередніх критерії вибору професії й моделі академічної мобільності.

Перетворення останнього десятиліття, які зачепили всі сфери функціонування українського соціуму і, зокрема, лібералізація міграційного законодавства, участь держави у різноманітних міжнародних проектах, відкрили студентству нові можливості отримувати освіту та підвищувати її рівень за кордоном.

Виходячи з вищевикладеного, видається особливо актуальним вивчення міграційних настроїв студентства як соціального феномену. Від дослідження та знання цих намірів залежить характер відтворення та реалізації інтелектуального та професійного потенціалу нашого суспільства. Тому задачами даного дослідження є вивчення особливостей процесу соціалізації сучасної молоді, ролі освіти в цьому процесі та виявлення залежності міграційних настроїв студентства від умов процесу соціалізації сучасної молоді.

Студентська міграція – це міграція нового типу, яка видозмінює традиційний розподіл міграції на тимчасову та постійну. Попередня загальна установка „повернення – повернення” уступає місце моделі індивідуальної поведінки, яка вибудовується з урахуванням конкретних для кожного студента позитивів та негативів крос-культурної комунікації в іншому академічному та професійному середовищі.

Міграція в даному контексті розглядається як один із соціальних процесів, який обумовлює

розвиток соціальної системи по незамкненому колу. Сучасні міграційні процеси в студентському середовищі обумовлені, в першу чергу, нерівномірністю розвитку різних територій та соціумів з точки зору рівня інформаційних та комунікативних технологій освіти. Чим цей рівень вищий, тим більша вірогідність, що саме в цей регіон буде направлений вектор академічної та професійної мобільності студентів.

Студентську міграцію не можна розглядати лише з негативної точки зору, як „витікання умів”, хоча і стає очевидним, що у випадку неповернення студентів, які навчаються і працюють на заході, наша країна губить частину свого інтелектуального потенціалу. Якщо розглядати повернення та еміграцію не як чисто територіальне переміщення студентів, а як рух інтелектуальних ресурсів, то стає можливим виявити і позитивну тенденцію: значний потенціал інтелектуального повернення до України – у вигляді ідей, технологій та професійних знань. Виходячи з цього, у світлі сучасних процесів глобалізації, повернення ідей має не менше значення для розвитку інтелектуального та науково-технічного потенціалу України, ніж факт фізичної еміграції студентів.

Саме тому Вузи виступають одним з основних інститутів, які здійснюють процес соціалізації студентства. Вони покликані формувати особистість, реалізовувати гуманістичні принципи, виходячи з ідеї рівності стартових позицій, менталітету студентства, його культури, здійснювати виховання з урахуванням факту належності студентів до різних соціальних та національних груп. Вузи, як агенти соціалізації студентства, повинні враховувати також таку особливість студентської молоді, як здібність до соціального новаторства, готовність стати об'єктом здійснення певних інтеграційних

стратегій та суб'єктом, який багато в чому обумовить направленість даного процесу. Також, вузи повинні сприяти формуванню індивідуальної незалежності, критичних установок та креативності сучасного студента. Зазначені вище індивідуальні якості в значній мірі сприяють продуктивності соціального обміну в суспільстві.

Завдання українських Вузів, в даному ракурсі, полягає в розвитку у студентства здібностей до перетворень подібного характеру, а також розвитку ціннісної ваги інформації. Проблема використання всіх знань всіх культур в якості інформації є однією з ключових в розумінні сутності процесу соціалізації студентської молоді. Під соціалізацією студентства, в даному випадку, розуміється акумулювання досвіду соціального розвитку й поведінки, накопиченого всім людством, та яке передається за допомогою освіти, рольового освоєння оточуючого світу та соціуму.

Соціалізація студентів у вузі представляє собою передачу і відтворення соціального досвіду, певним чином структурованого в системі суспільних відносин, так як саме соціальний досвід містить в собі соціальні знання, цінності, норми, установки та зразки поведінки, які склалися у результаті культурно-історичного розвитку суспільства і виступають своєрідними імперативами соціалізації [4, 118].

Крім того, соціалізацію можна визначити як двосторонній процес, в рамках якого відбувається, з одного боку, засвоєння і подальший розвиток студентством соціально-культурного досвіду, який включає в себе сукупність цінностей, норм, установок, зразків поведінки, притаманних суспільству або конкретній соціальній групі; з іншого ж боку, – процес активного відтворення студентством системи соціальних взаємозв'язків за рахунок його (студентства) активної діяльності та активного включення в соціо-професійне, соціо-культурне та соціо-комунікативне середовище.

В світлі такого розуміння процесу соціалізації та усвідомлення його значення, видається необхідним також звернути увагу на проблему заперечення новим поколінням досвіду старшого покоління, вивчення якої на сьогоднішній день також є доволі актуальним, особливо з точки зору дослідження ролі вищої освіти та міграційних настроїв в процесі соціалізації молоді.

Зростання соціальної диференціації, зміна структури та характеру суспільних відносин, виникнення нових інститутів соціалізації студентства, які не є характерними для соціалізації студентів попередніх поколінь, визначають характер впливу на студентство в процесі соціалізації, який робить відмінності між поколіннями більш явними. Розуміючи, що сучасний процес

соціалізації є по суті чимось набагато більшим, ніж пасивне відображення дійсності, автору видається недоцільним зводити соціалізацію лише до розробки механізмів адаптації студентства до нових мінливих соціальних умов, до конформізму та повторення в кожному новому поколінні одних і тих самих якостей. Внаслідок чого, найважливішим завданням соціалізації студентства у вузі є розвиток у суб'єкта почуття нового, здатності до інновації, автономності, альтруїзму, раціонального мислення, ініціативності і творчості. П. Мітяєв визначив даний процес через введення в науковий обіг поняття „ювентизація”. Дане поняття „...описує зміни, які вносить молодь у суспільні відносини” [2, .29]. За своїм змістом ювентизація є специфічним різновидом творчості, який породжено новим доступом студентської молоді до соціо-професійної, соціо-культурної та соціо-комунікативної системи суспільства. Інтенсифікація соціо-культурних змін у світі з початку ХХ століття призвела до певної невідповідності між розвитком освіти та загальним рівнем соціального та культурного простору життєдіяльності особистості. З урахуванням сучасних тенденцій в формуванні освітнього сегменту суспільства функціонування системи безперервної освіти можливо лише за умови розвитку в ньому інноваційних процесів. Інновація, в свою чергу, не зводиться лише до оновлення, вона є перетворенням нових знань в технології, методології освітнього процесу, які були б адекватні культурно-суспільним вимогам.

Однак, ювентизація може приймати й крайні, односторонні форми заперечення всього попереднього соціального досвіду та культурної спадщини, такі як псевдоноваторство, альтернативні студентські рухи та ін. Оптимальним способом співвідношення соціалізації та ювентизації студентства в вузі може виступати соціальна ініціатива, коли студентство не просто адаптується до умов суспільства та оточуючого соціо-культурного, соціо-професійного і соціо-комунікативного середовища, але і є суб'єктом соціальної дійсності [3, 60].

Подібний двосторонній підхід робить студентство як об'єктом, так і суб'єктом соціалізації у вузі. Тому, видається необхідним враховувати, що в умовах соціальної трансформації українського суспільства, студенти частіше за все заперечують досвід старшого покоління, аніж засвоюють його. Таким чином, змінюється сама форма наступництва (преемственности) уже на початковому циклі процесу соціального відтворення. Крім цього, на характер соціального відтворення

суттєво вплинула тенденція до погіршення положення найбільш незахищених груп молоді (куди, перш за все, відноситься студентство), що є наслідком сучасної соціально-економічної кризи українського суспільства.

Передача соціального досвіду у вузі здійснюється через цілеспрямований та організований соціалізуючий вплив агентів та інститутів соціалізації, в процесі крос-культурних комунікацій. Засвоєння студентами соціального досвіду в ході процесу соціалізації, є усвідомленням соціального значення предметів та способів взаємодії з ними, моральних, культурних та соціальних основ поведінки і нових форм комунікативних зв'язків. Соціальна активність сучасного студентства вимагає не тільки засвоєння ним змісту соціально детермінованого знання (сукупності цінностей, норм, зразків поведінки), але і формування, на основі отриманих в процесі навчання у вузі знань, індивідуальної ціннісної культури соціального мислення та поведінки.

Вибір студентством міграційно-професійної стратегії визначається, в першу чергу, професійним та соціальним, а не географічним факторами. У зв'язку з цим необхідно на державному рівні розробити програму повернення в Україну для постійного проживання та професійної діяльності якомога більшої частини молодих спеціалістів, які отримали освіту за кор-

доном, що вимагає створення необхідних умов на батьківщині. Крім того, необхідно розробити українську державну програму використання потенціалу тих молодих учених та спеціалістів, котрі не хочуть після закінчення навчання повертатися на Батьківщину назавжди, але не виключають можливості деякого співробітництва з українськими компаніями та інститутами на професійній основі. Дана програма повинна передбачати створення та підтримку тісного інформаційного контакту з українською науково-професійною діаспорою закордоном.

Можна зробити висновок, що всі потенційно можливі прояви студентської мобільності необхідно розглядати як данність, яка характеризує соціальну роль сучасного студентства. Але проблема заключається в тому, що сьогодні поки що відсутні дієві механізми управління даними процесами – механізми, які були б спроможні забезпечити системну ефективність комунікативних зв'язків різноманітних суб'єктів на крос-культурному рівні з можливістю реалізації їх соціокультурних, професійних та матеріальних потреб в процесі соціалізації сучасної молоді, а також з метою адекватного сучасним реаліям відтворення інтелектуального потенціалу суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Каргапольцева Н.А.* Социализация и воспитание студентов вуза // Вестник ОГУ. – 2002. – №2. – С. 80-84.
2. *Митяев П.* Социология лицом к лицу с проблемами молодежи. – М.: София, 1993.
3. *Социология молодежи* / Под ред. В.Т. Лисовского. – СПб: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1996.
4. *Murray T.R.* Human development theories: Windows on culture. California, Sage Publications Inc., 1999.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2007 р.